

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет спеціальної освіти, психології і соціальної роботи
Кафедра загальної та практичної психології

Дипломна робота
(бакалавра)

з теми: **«ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ТА СОЦІАЛЬНО-
ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ ЖІНОК-БІЖЕНЦІВ ІЗ РІЗНИМИ
ВИДАМИ САМОСТАВЛЕННЯ»**

Виконала: студентка 4 курсу
Ps1-B19z групи
спеціальності 053 Психологія
(заочна форма навчання)
Брижак Юлія Русланівна

Керівник: **Гоцуляк Наталія Євгенівна**,
кандидат психологічних наук, доцент
кафедри загальної та практичної психології

Рецензент: **Славіна Наталія Сергіївна**,
кандидат психологічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної та практичної
психології

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ САМОСТАВЛЕННЯ, ЖИТТЄСТІЙКОСТІ, ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ СПОВНЕНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ.....	8
1.1. Поняття життєстійкості у вітчизняній і зарубіжній психології.....	8
1.2. Підходи до визначення екзистенційної сповненості в молодості.....	16
1.3. Характеристика самоствавлення в молодості.....	22
1.4. Аналіз підходів до проблеми соціальної інтеграції особистості в ситуації тимчасової еміграції.....	28
Висновок до першого розділу.....	33
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ САМОСТАВЛЕННЯ, ЖИТТЄСТІЙКОСТІ, ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ СПОВНЕНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ У БІЖЕНЦІВ МОЛОДОГО ВІКУ.....	35
2.1. Операціональна модель дослідження.....	35
2.2. Методологія та методи емпіричного дослідження.....	38
Висновок до другого розділу.....	44
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ САМОСТАВЛЕННЯ, ЖИТТЄСТІЙКОСТІ, ЕКЗИСТЕНЦІЙНОЇ СПОВНЕНОСТІ ТА СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ У БІЖЕНЦІВ МОЛОДОГО ВІКУ.....	46
3.1. Психологічні особливості жінок-біженців за показниками самоствавлення, життєстійкості, екзистенційної наповненості та соціально- психологічної адаптації.....	46

3.2. Аналіз відмінностей між груп жінок-біженців за показниками самоставлення, життєстійкості, екзистенційної наповненості та соціально-психологічної адаптації.....	59
3.3. Кореляційний аналіз взаємозалежностей показників самоставлення, життєстійкості, екзистенційної наповненості та соціально-психологічної адаптації.....	64
Висновок до третього розділу.....	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	73
ДОДАТКИ.....	81

ВСТУП

Актуальність теми зумовлена декількома фактами сучасного соціально-політичного стану, до якого можна віднести наявність збройного конфлікту на території України, а також, як наслідок з'являється у вигляді факту великої кількості тимчасової еміграції українців за ближчий кордон. В більшості спостерігається еміграція людей молодого віку.

З аспектів особливостей даного віку треба визначити, що головними новоутвореннями є саморефлексія, розуміння власної індивідуальності, готовність до самовизначення. Також відбувається становлення стійкої самосвідомості і стабільного образу «Я», що відображається на зваженості рішення та дотримання ряду особливостей визначених наявними негативними обставинами.

Аспект воєнних дії на території рідної держави виступає доволі кризовою ситуацією, яка задає значний вплив серед молодих людей в періоді, в котрій складається система уявлень про самого себе, яка визначає собою психологічну реальність та в подальшому впливає на поведінку.

Наслідки таких умов формування особистості, можуть бути найвиразнішими та мати сильний прояв у наступних вікових діапазонах. При цьому кризові умови в якості наявних бойових дій можуть перешкоджати розвитку самосприймання, адекватних уявлень про себе, життестійкості, появі почуття власної безпорадності, неприйняття оточуючими, і як наслідок, ускладнювати соціальну адаптацію та приводить до дезадаптації, чи реадаптації.

Актуальність даної роботи є важливість встановлення особливостей самоствалення, екзистенційної сповненості і життестійкості саме в молодості, під час кризової ситуації становлення та формування особистості. У зв'язку з цим дослідження особистісних якостей, розвиток яких формує позитивне ставлення до життя і підвищує впевненість людини в своїх здібностях вирішувати проблеми, брати відповідальність на себе за своє

благополуччя, є однією з першорядних завдань психології розвитку. До таких особистісних якостей відносять життєстійкість.

Отримання статусу біженців у будь-який вік є кризовим, як у самостваленні, так й в інших аспектах формування особистості. В даний вік виступає в психології центральним періодом становлення людини, особистості в цілому, прояви найрізноманітніших інтересів, серед яких професійні інтереси є найважливішими. Біженці молодого віку переживають своє становлення і розвиток через накладення ряду криз: кризи воєнних дій; криза втрати житла; криза реадптації; кризи постійної небезпеки; вікові кризи; кризи індивідуального життя, які включають кризи нереалізованості, спустошеності, безперспективності; кризи професійного навчання; зовнішні, глобальні, екзистенційні, пов'язані з нестабільністю сьогодення і невизначеністю майбутнього. У той же час, саме під час студентства відбувається формування життєстійкості і життєстійкого подолання стресів. Життєстійкість особистості є ключовим показником в більшому рівні якостей життя та здоров'я, визначає великий вклад в успішність адаптації в стресових ситуаціях, успішної самоактуалізації та визначають екзистенційну сповненість особистості.

Прагнення зберегти цілісність і цінність особистості в процесі становлення у розрізі кризової ситуації породжує необхідність дослідження особливостей самоствалення як компонента життєстійкості і екзистенційної сповненості. Численні сучасні дослідження підтверджують тісний зв'язок між ставленням особистості до себе і її життєстійкістю. Високий рівень самоповаги особистості, позитивне стійке самоствалення і досвід саморегуляції розглядаються як умови її максимальної активності, продуктивності в будь-яких видах діяльності, самовираження і саморозкриття в спілкуванні. Відповідно, логічним є припущення про співзалежність досліджуваних феноменів: компонентів самоствалення та загального рівня життєстійкості, що обумовлюють їхню успішність у навчальній та самоосвітньої діяльності. Теоретична і методологічна основа

дослідницької роботи склалася у вітчизняній і зарубіжній психології: в роботах вчених, що займалися вивченням самоствавлення, (Н. Сарджвеладзе, У.Джеймса, С. Куперсміт, Л. Фестингера), які займалися вивченням екзистенційної сповненості(В.Франкл, А. Ленгле) так і в роботах вчених, що займалися вивченням життєстійкості, (С. Мадді, А Ленгле). проблеми соціально-психологічної адаптації переселенців (Т. Семигіна, М. Слюсаревський); психологічні та поведінкові прояви особистості переселенця (Л. Орбан-Лембрик, В. Серода, О. Чуїко). Серед зарубіжних вчених проблеми вимушеної міграції досліджували (Ж. Зайончковська, В. Мукомель, В. Іонцев, Б. Хорев, І. Бабікер, Дж. Беррі, С. Бочнер, Р. Лінтон, Дж. Марсія, Д. Мацумото, М. Мід, К. Оберг, М. Херсковіц та ін).

Мета дослідження – теоретично дослідити та емпірично підтвердити зв'язок між різним самоствавленням та життєстійкістю, встановити особливості соціально-психологічної адаптації.

Відповідно мети дослідження були визначені **завдання**:

- 1) Провести аналіз літератури з проблеми дослідження.
- 2) Здійснити підбір методик з метою підтвердження або заперечення гіпотези.
- 3) Провести емпіричне дослідження самоствавлення, життєстійкості, екзистенційної сповненості та соціально-психологічної адаптації у жінок-біженців.
- 4) Проаналізувати та проінтерпретувати дані, отримані в ході дослідження, спростувати чи підтвердити гіпотезу.

Об'єкт дослідження – життєстійкість особистості.

Предмет дослідження – особливості екзистенційної сповненості, життєстійкості та соціально-психологічна адаптація у жінок-біженців молодого віку з різним самоствавленням.

Гіпотеза дослідження: є статистично значима відмінність між біженцями та тими, хто залишився, за показниками екзистенційної

сповненості, життєстійкість, самоствлення та соціально-психологічної адаптації.

Методи дослідження. Для вирішення цих завдань використовувалися теоретичні – аналіз, порівняння – та емпіричні методи дослідження: «Методика дослідження самоствлення» (тест – опитувальник МДС) В.В. Столін, С.Р. Пантілеєв; «Тест життєстійкості» – Методика С. Мадді; «Шкала екзистенції» А. Ленгле і К. Орглера; «Опитувальник соціально-психологічної адаптації», К. Роджерс, Р. Даймонд.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що:

- встановлено особливості соціальної адаптації біженців молодого віку;
- охарактеризовано самоствлення біженців молодого віку;
- розглянуто зв'язок між самоствленням та екзистенційною сповненістю і життєстійкістю;
- проаналізувати особливості соціально-психологічної адаптації біженців.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на XV Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин», 21 квітня 2023 року.

Практичне значення роботи: отримані теоретичним та емпіричним шляхом матеріали можуть бути корисними кризовим психологам, практикуючим психологам, соціальним працівникам, волонтерам.

Структура роботи. Робота складається з вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (69 найменувань), 37 таблиць та 2 рисунків. Загальний міст роботи викладено на 103 сторінках, основний зміст – 80 сторінок.

ВИСНОВКИ

У ході дослідження було встановлено ряд завдань, які було досягнуто, а саме можна казати, що:

1. Було проведено аналіз літератури з проблеми дослідження та визначено теоретичні засновки для проведення емпіричного дослідження з виявлення зв'язку між самоставленням, екзистенційною сповненістю, життєстійкістю та соціально-психологічної адаптації.

2. Для емпіричної частини було обрано наступні найоптимальніші психодіагностичні методики: Методика дослідження самоставлення В.В. Столін, С.Р.Пантілеєв для встановлення особливостей самоставлення жінок-біженців; Методика «Тест життєстійкості» С. Мадді для встановлення особливостей компонентів та загалом життєстійкості серед жінок-біженців; Методика «Шкала екзистенцій» А. Ленгле і К. Орглера для визначення особливостей екзистенційної сповненості жінок-біженців; Опитувальник соціально-психологічної адаптації К. Роджерс, Р. Даймонд для встановлення особливостей соціально-психологічної адаптації серед жінок-біженців.

3. З особливостей самоставленням, екзистенційною сповненістю, життєстійкістю та соціально-психологічної адаптації було встановлено, що: за шкалою «Відкритість» жінкам-ВПО характерно більш низький рівень прояву ніж жінкам-біженцям; за шкалою «Самовпевненність» жінки-біженці мають дещо нижчий рівень прояву; за шкалою «Самокерівництво» групі жінок-ВПО найбільше характерно високий прояв, а жінкам-біженцям низький рівень; Така ж саме ситуація з шкалою «Відображення самоставлення»; Показник «Самоцінність» вказує на характерний середній рівень серед жінок-біженок та високий серед жінок-ВПО; шкала «Самоприв'язаність» у високому прояві характерна жінкам-біженцям, а другій групі низький прояв; в обох групах спостерігається високий рівень прояву «Прийняття ризику»; шкали «Життєстійкість» та «Відповідальність» в обох групах домінують у більшості на середньому прояві; за шкалою

«Екзистенційність» низький рівень характерний більш першій групі; Набагато вищі показники за шкалою «Адаптація» у групі жінок-ВПО, також показник «Самоприйняття» вищий у другій групі; Жінки-ВПО мають вищий рівень прояву ніж жінки-біженці за шкалою «Інтернальність»; шкала «Потяг к домінуванню» характерний у високому в прояві другій групі, а першій більш характерний середній та низький рівень.

4. Було встановлено, що серед жінок-біженців є статистично значимі відмінності між біженцями та ВПО за шкалами показників самоствавлення, життєстійкості, екзистенційної сповненності та соціально-психологічної адаптації. Також завдяки проведеному кореляційному аналізу змінних методики самоствавлення з показниками інших методик було визначено ряд слабких за силою зв'язків, що не може стверджувати про наявний значимий взаємовплив, а скоріше вказує на особливості досліджуваних явищ у даних вибірках.

Перспективами наших подальших досліджень може бути розробка практичних рекомендації для соціально-психологічних працівників у роботі з мігрантами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айвазян Л.Ю. Взаємозв'язок переживання самотності та психологічної безпеки особистості. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. Серія психологічна. 2012. Вип. 2(1). С. 3–11. [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2012_2\(1\)](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvldu_2012_2(1))
2. Александров Ю. В. Особливості Я-концепцій жінок і чоловіків зрілого віку. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. Харківський національний університет внутрішніх справ, Харків, 2018. С. 269–271.
3. Бедан В.Б. Схильність до переживання самотності: компонентний склад показників. *Проблема сучасної психології особистості* : зб. мат. наук.-практ. конф. молодих вчених та студентів, м. Одеса, 17–18 травня 2018 р. ПНПУ імені К.Д. Ушинського. Одеса : ВМВ, 2018. С. 204–209.
4. Бех І.Д. Духовні цінності як надбання особистості. Київ : Рідна школа. 2012. Вип. 1. С. 9–10.
5. Бех І.Д. Духовно розвинена особистість у психовиховному вимірі. *Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні* : актуальні проблеми теорії і практики. Київ, 2017. С. 33–38.
6. Бех І.Д. Компонентна модель сходження зростаючої особистості до духовних цінностей. *Інноватика у вихованні*. Київ, 2017. Вип. 6. С. 6–16.
7. Блинова О.В. Роль соціальних стереотипів у становленні світоглядних орієнтацій особистості. *Психологія і особистість*. Луцьк, 2015. Вип. 2 (8). С. 58–68.
8. Бойченко А.В. Психологічні особливості становлення автономності особистості в умовах війни. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. 2021. №1 (01). С. 125–128. URL : <http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/issue/view/3>

9. Бондарчук С.С., Гонтар Т.А., Пилипенко Н.М. Особливості переживання самотності та копінг-стратегії у жінок. *Теорія і практика сучасної психології*. 2019. № 1. С. 20–25.
10. Боровинська І.Є. Готовність внутрішньо переміщених осіб до оволодіння соціально-психологічними стратегіями життєвої успішності. URL : <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/br20190826.pdf>
11. Боровинська І.Є. Соціально-психологічні стратегії життєвої успішності внутрішньо переміщених осіб : дис... д-ра філософії: 053 (05). Інститут соціальної та політичної психології НАПН України. Київ, 2022. 301с.
12. Волков Д.С., Абатурова О.А. Особливості просоціальної поведінки в умовах воєнного стану. *Science of XXI century: development, main theories and achievements*. 2022. С. 12–15.
13. Варій М.Й. Загальна психологія : *підручник*. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 1007 с.
14. Говорун Т.В. Гендерна психологія : *навч. посіб.* Київ : Либідь. 2004. 308 с.
15. Громова Г.М. Толерантність до невизначеності та ставлення до часу як медіатори посттравматичного відновлення особистості. *Виміри особистісних трансформацій* : матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Ніжин, 6 жовтня 2021 року). Київ : ІСПП НАПН України, 2021. С. 30–34.
16. Гуменюк О.Є. Психологія Я-концепції : *навч. посіб.* Тернопіль : Економічна думка. 2004. 310 с.
17. Гущина Т.Ю. Внутрішньоособистісний конфлікт як чинник соціалізації студентської молоді : *автореф. дис. канд. психол. наук*: 19.00.07. Нац. техн. ун-т України «КПІ». Київ : Науковий світ, 2008. 20 с.
18. Дворник М.С. Дистанційні модулі підтримання психологічного благополуччя особистості в період очікування миру. *Виміри особистісних трансформацій* : матеріали IV Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Ніжин, 6 жовтня 2021 року). Київ : ІСПП НАПН України, 2021. С. 11–15.

19. Дуб В. Соціокультурні характеристики ціннісних орієнтацій вимушених переселенців. *Проблеми гуманітарних наук*. Психологія, 2021. Вип. 49. С. 61–71.
20. Зінченко С.В. Роль «Я-концепцій» в особистісному самовизначенні дорослих. *Європейський Союз – Україна: освіта дорослих* : зб. матеріалів форуму до Міжнародних днів освіти дорослих в Україні. Ніжин. 2015. С. 131–135.
21. Кідалова К.С. Психологічні особливості самоствалення особистості: аналіз концепцій та підходів. Київ : Український психологічний журнал. 2018. № 2 (8). С. 48–58.
22. Кікінежді О. Гендерна ідентичність в онтогенезі особистості : *монографія*. Тернопіль, 2011. 400 с.
23. Климишин О.І. Психологічні особливості розвитку духовності старшокласників у процесі навчання : *автореф. дис. ... канд. психол. наук*: 19.00.07. Івано-Франківськ, 2004. 20 с.
24. Коллі-Шамне А., Старцева В. Google-форма як інструмент дослідження соціально-психологічних проблем українців – вимушених мігрантів у перші місяці війни 2022 року. *Трансформаційні процеси в умовах війни та післявоєнного періоду* : зб. матеріалів Всеукраїнської міждисциплінарної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 10 червня 2022 року). Чернігів : ГО «Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій», 2022. С. 234–237.
25. Лефтеров В.А. Психологічні особливості міграції в Україні. *Координати розвитку психології здоров'я: реалії та перспективи*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, 23-23 листопада 2018 р.) / за заг. ред. проф. О.В. Бацилевої. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ», 2018. С. 106–110.
26. Максименко С.Д. Експериментальна психологія : *підручник*. Київ : 2008. 360 с.

27. Максименко С.Д. Загальна психологія : *навчальний посібник*. Київ : МАУП, 2000. 256 с.
28. Мясоїд П.А. Загальна психологія : *навчальний посібник*. Київ : Вища шк., 2004. 487 с.
29. Матійків І.М. Тренінг емоційної компетентності: *навч.-метод. посіб.* Київ : Педагогічна думка, 2012. 112 с. URL : <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/25782>
30. Нестеренко М.О. Роль особистісних ресурсів у адаптації вимушених переселенців до нових умов життя. *Гуманітарні студії: історія та педагогіка*. 2021. № 1(01). С. 200–202. URL : <http://nauksgf.wunu.edu.ua/index.php/npsgf/issue/view/3>
31. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: *підручник*. Київ : Либідь, 2006. 340 с.
32. Просандеєва Л.Є. Концептуальні засади теорії самоцінності. *Актуальні проблеми психології* : зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Т. 7. Вип. 13. Київ, 2007. С. 282–288.
33. Савчин М.В. Вікова психологія : *навч. посіб.* Київ : Академвидав. 2011. 382 с.
34. Сердюк Л.З. Психологія мотивації учіння майбутніх фахівців: системно-синергетичний підхід : *монографія*. Київ : Університет «Україна», 2012. 323 с.
35. Сердюк Л.З., Данилюк І.В., Турбан В. В., Пенькова О.І., Володарська Н.Д. Психологічні технології самодетермінації розвитку особистості : *монографія*. Київ : Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, 2018. 192 с.
36. Синявський В.В. Психологічний словник. Київ : Науковий Світ. 2007. 274 с.
37. Сіляєва В.І. Жіноча самотність як психологічна проблема. *Практична психологія та соціальна робота*. 2000. № 4. С. 33–35.
38. Скрипченко О.В. Загальна психологія : *підручник*. Київ : Каравела, 2009. 464 с.

39. Слюсаревський М.М. Соціально-психологічний стан українського суспільства в умовах повномасштабного російського вторгнення: нагальні виклики і відповіді. *Вісник НАПН України*. 2022. № 4(1). С. 1–11.
40. Степаненко Л.В. Особливості взаємозв'язку адаптивних властивостей та механізмів психологічного захисту у переселенців. *Психолого-педагогічні координати розвитку особистості* : зб. наук. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф., 3–4 червня 2021 р. Полтава : Національний університет Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка, 2021. С. 206–210.
41. Субашкевич І.Р., Шпагіна А.Д. Дослідження соціально-психологічних настроїв українців у період війни. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія : Психологія*. 2022. Том 33 (72). № 2. С. 116–122.
42. Сушик І., Карпінчук Л. Міграція: проблеми адаптації і світової безпеки. *Together united: науковці проти війни* : зб. тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 травня 2022 р.). Луцьк : Вежа-Друк, 2022. С. 274–278.
43. Таций М. Розвиток психологічної захищеності як базової потреби особистості. *Наука і освіта*, 2011. № 11. С. 167.
44. Терлецька Л.Г. Місце самосвідомості у структурі свідомості особистості : зб. наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України. Т. 6. Вип. 7. Київ : ГНОЗІС, 2004. С. 326–330.
45. Титаренко Т. Основи практичної психології : *навч. посіб.* Київ : Либідь. 2003. 536 с.
46. Тищенко Л. Феноменологія самоствавлення в психологічній науці. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського*. Серія : Психологічні науки. 2012. Т. 2, Вип. 9. С. 230–233.
47. Трибрат Т.А., Шуть С.В, Сакевич В.Д. Біженці, мігранти та переміщені особи під час війни: виклики для систем охорони здоров'я та громадського здоров'я. Організаційні та нормативно-правові аспекти діяльності системи громадського здоров'я в Україні в мирний час та під час війни: *колективна*

монографія / заг. ред. проф. Ждана В.М. та проф. Голованової І.А. Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2022. С. 23–31.

48. Трубавіна І. Спектр проблем біженців в Україні в війні 2022 року : акценти і спостереження : зб. тез II Міжнародної наукової конференції «Воєнні конфлікти та техногенні катастрофи: історичні та психологічні наслідки», 21–22 квітня. Тернопіль : ФОП Паляниц В.А. 2022 С. 29–31. URL : <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/37866>

49. Устенко Р.Л., Каценко А.Л., Саричев Я.В. Вплив військових дій на психологію студентів. Організаційні та нормативно-правові аспекти діяльності системи громадського здоров'я в Україні в мирний час та під час війни : *колективна монографія* / за заг. ред. проф. Ждана В.М. та проф. Голованової І.А. Полтава : ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2022. С. 31–36.

50. Чиханцова О.А. Психологія становлення життєстійкості особистості : *автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра психолог. наук* : 19.00.01. Київ, 2021. 41 с.

51. Шапар В.Б. Сучасний тлумачний психологічний словник. Харків : Прапор, 2007. 640 с.

52. Швалб Ю.М. Самотність : *Соціально-психологічна проблема*. Київ : Україна. 2001. 270 с.

53. Шебанова В.І. Феноменологія харчової поведінки у континуумі «норма – патологія» : *монографія*. Херсон : ПП Вишемирський В.С., 2016. 612 с.

54. Юрків Я.І., Луканов Д.В. Труднощі соціально-психологічної адаптації вразливих верств внутрішньо переміщених осіб до нових умов життя. *Науковий вісник Ужгородського університету*. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2021. Вип. 1 (48). С. 469–472.

55. Bandura A. Self-efficacy. *The Corsini encyclopedia of psychology*. 2010. С. 20–38.

56. Coopersmith S. The antecedents of self-esteem. San Francisco, 2007. 216 p.

57. Harari D., Swider B. W., Steed L. B. & Breidenthal A. P. Is perfect good? A meta-analysis of perfectionism in the workplace. *Journal of Applied Psychology*, 2018. Vol. 103, № 10, P. 1121–1144. URL: <https://doi.org/10.1037/apl0000324>
58. Hixon J.G. & Swann W.B. Self-reflection, self-insight, and interpersonal choices. *Journal of Personality and Social Psychology*, 2003. Vol. 64, № 1, P. 35–43. URL: <https://doi.org/10.1037/0022-3514.64.1.35>
59. Limburg K., Watson H.J., Hagger M.S. & Egan S.J. The relationship between perfectionism and psychopathology : A meta-analysis. *Journal of Clinical Psychology*, 2016. Vol. 73, № 10, P. 1301–1326. URL : <https://doi.org/10.1002/jclp.22435>
60. Rosenberg M. *Conceiving the self*. New York, 2009. 350 p.
61. Alegría C. A. & Larsen B. «That’s who I am: A fat person in a thin body»: Weight loss, negative self-evaluation, and mitigating strategies following weight loss surgery. *Journal of the American Association of Nurse Practitioners*, 2017. № 23. P. 137–144.
62. Ball K.C. & Lee C. Psychological stress, coping, and symptoms of disordered eating in a community sample of young Australian women. *Int. Journal Eating disorders*, 2009. № 31 (1). P. 71–81.
63. Bruch H. *Eating Disorders: Obesity, Anorexia Nervosa and the Person Within*. New York : Basic Books. 438 p.
64. Fairburn C.G. *Eating disorders*. New York : Lancet. 2019. P. 407–416.
65. Hu S.P., Chiang T.Y., Yeh S.L. & Chien Y.W. Comparisons of attitudes and practices between obese and normal weight women in Taiwan. *Asia Pacific journal of clinical nutrition*. 2018. № 16 (3). P. 567–571.
66. Levain M.P. & Piran N. The role of body image in the prevention of eating disorders. *Body Image*, 1 (1), 57–70.
67. Radzi N.S. & Musa M. Beauty Ideals, Myths and Sexisms: A Feminist Stylistic Analysis of Female Representations in Cosmetic Names. *Journal of Language Studies*. 2017. № 17 (1). P. 380.

68. Sarwer D.B. & Steffen K.J. Quality of Life, Body Image and Sexual Functioning in Bariatric Surgery Patients. *European eating disorders review : the Journal of the Eating Disorders Association*, 23 (6), November. P. 504–508.

69. Shebanova V.I. Speciale (Negativo) e del Corpo Sperimentare un Persona Crisi D'identita. *Italian Science Review*. 2019. № 11(22). P. 172–175.